

Text Mayte Rius

“Hi ha cert prejudici dels adolescents cap a la lectura perquè s’associa a una cosa molt acadèmica, de bon estudiant”. “La lectura és una activitat complexa, que requereix esforç i que necessites exercitar molt perquè t’agradi”. “La ficció s’ha diversificat i els joves tenen altres gèneres com el cinema o els videojocs per aconseguir-la”. “No tenen temps i sí altres interessos”. “A l’escola hi ha molta lectura obligatòria”. “Pares i professors tampoc no llegeixen”. Aquestes són només algunes de les moltes raons que addueixen professors, bibliotecaris, escriptors, editors i especialistes en literatura juvenil per justificar la pèrdua d’afició a la lectura en el pas de la infantesa a l’adolescència.

Les estadístiques indiquen que el 85% dels menors de 13 anys llegeix per estudis i en el seu temps lliure, i tres de cada quatre ho fa diàriament o setmanalment. En canvi, a partir d’aquesta edat hi ha un percentatge d’entre el 28% i el 37% (depèn del sondeig) que no llegeix mai o gairebé mai. “Hi ha dues grans caigudes de lectors que coincideixen amb el pas de l’educació primària a la secundària, als 11-12 anys, i amb el pas al batxillerat, als 15 o 16”, assegura Pedro César Cerrillo, director del Centre d’Estudis de Promoció de la Lectura i Literatura Infantil de la Universitat de Castella-la Manxa. Teresa Colomer, directora del grup Gretel d’investigació en literatura infantil i juvenil i educació literària de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), explica que el primer descens arriba als deu anys perquè “la punta d’il·lusió per llegir es registra als nou amb el final de l’aprenentatge lector, que és molt motivador perquè il·lusiona molt socialment; després ja no se’ls valora tant que llegeixin”.

No és una cosa que passi només a Espanya. Un sondeig del National Literacy Trust realitzat el 2012 va concloure que el 27,5% dels anglesos que tenen entre 12 i 16 anys no llegeix, si bé hi havia un altre 30% que deia que llegia cada dia. Perquè si en arribar a la pubertat molts s’apunten a la màxima que llegir és un rotllo, hi ha un altre grup que fa de la lectura la seva passió. Això queda palès en la quantitat de

blogs i clubs de lectura creats per adolescents (vegeu la informació de suport), o els fòrums organitzats als webs d’alguns autors de literatura juvenil com Laura Gallego o Jordi Sierra i Fabra.

No menys que els seus pares En realitat, diuen els experts, a Espanya mai no s’ha llegit tant com ara. “Els adolescents sí que llegeixen, llegeixen moltíssim, però ho fan sobretot en pantalla i elegeixen textos multimèdia o divulgatius, no literaris”, opina Carme Vidal, professora d’educació secundària. I emfatitza que els joves d’avui no llegeixen menys del que ho feien els de generacions anteriors, encara que ara tenen altres vies per satisfer la seva necessitat d’històries. “Als nens petits els agrada la ficció perquè arriba de la mà dels pares i dels mestres; els adolescents també necessiten aquestes històries, però hi accedeixen a través d’altres gèneres com el cinema o els videojocs”, comenta. I emfatitza que la societat en general tampoc no és gaire lectora i ni pares ni professors no són models per als nois perquè molts no llegeixen ni els ensenyen què i com han de llegir. “Fomentar l’hàbit de la lectura no és dir-los que llegeixin o donar-los lectures obligatòries, és acompanyar-los, donar-los recursos perquè sàpiguen interpretar els textos i n’obtinguin plaer, perquè això és una cosa que no arriba sola, que requereix esforç”, indica.

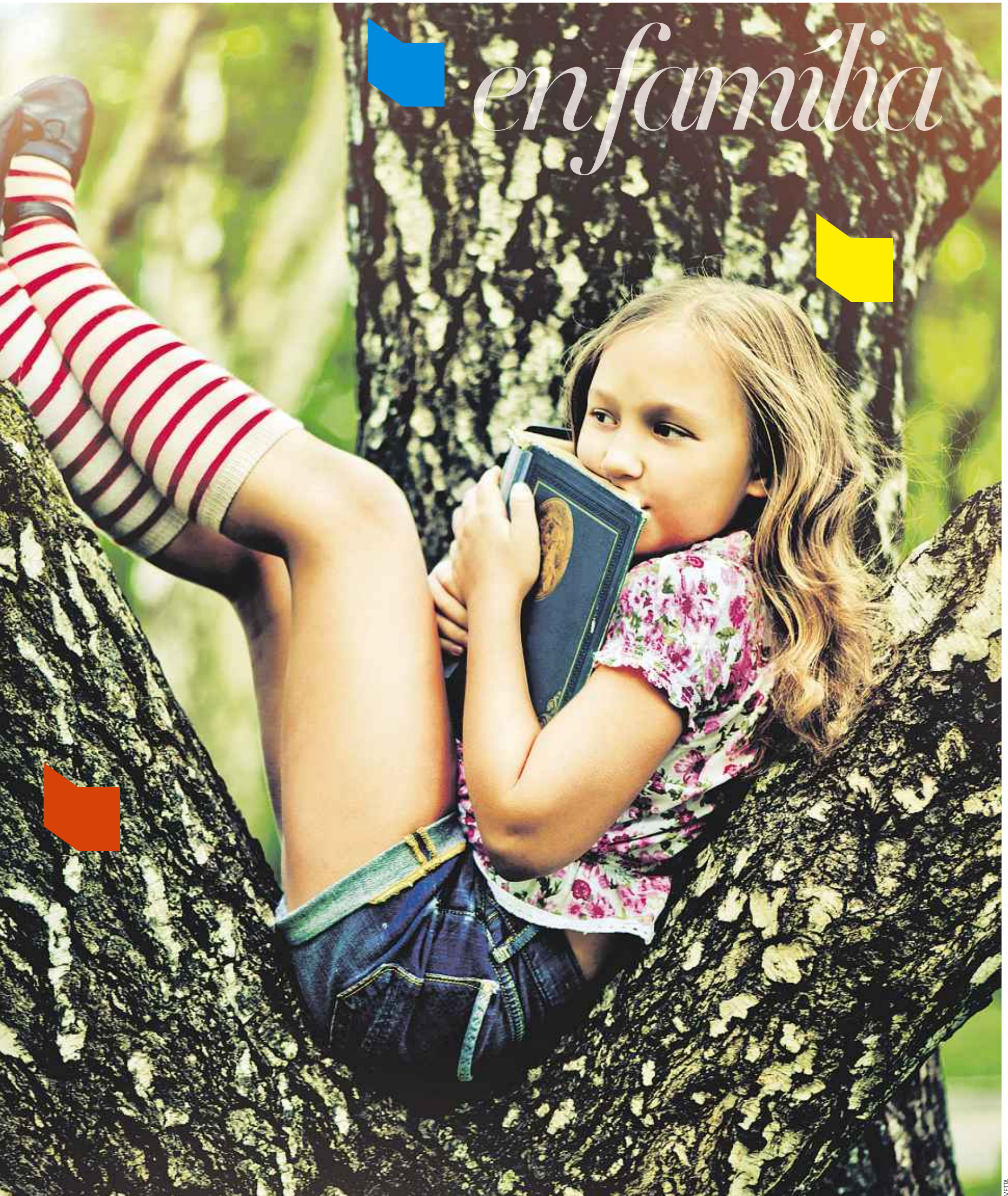
Antònia Caño, directora de la biblioteca La Muntalla, integrada a la xarxa de la Diputació de Barcelona, emfatitza la importància d’aquest acompanyament. “Avui, quan el bon gust no respon a un cànon sinó al mercat, té més rellevància que mai la figura del prescriptor, d’algú que coneix i recomana lectures en funció de les teves apetències, del moment”, diu. Opina que els joves d’avui no llegeixen menys sinó que llegeixen d’una altra manera: “Llegeixen al mòbil, a l’ordinador, pengen fragments del que estan llegint a les xarxes socials, intercanvien comentaris amb altres lectors, busquen una lectura social...; en realitat ara hi ha més opcions d’arribar a ser bons lectors gràcies a l’àmplia oferta i a internet”. Per això Caño creu que perquè els joves s’apassionin pels llibres cal acostar-s’hi amb noves eines i amb els formats que els agraden. “No veig malament que llegeixin sèries, sempre ens hem enganxat a la lectura a través de les sèries; abans eren *Els cinc* els que ens captivaven i a partir d’allà la bibliotecària ens animava a descobrir altres llibres i autors; ara comencen per *Joc de trons* o *Harry Potter* i quan comencen a avorrir-se és el moment d’oferir-los altres coses; perquè la lectura és un procés i si has llegit sèries arriba un moment que ja pots llegir Dickens, Mark Twain o autors actuals més realistes; han canviat les formes però no el procés”, resumeix.

Competència d’interessos També Mireia Manresa, professora de secundària i de Didàctica a la UAB, que va dedicar la seva tesi a analitzar els hàbits lectors dels adolescents, creu que és important promoure la lectura tenint en compte els seus

A nou de cada deu nens els apassionen els contes i saber llegir. En canvi, pràcticament la meitat dels joves d’entre 14 i 24 anys assegura que no llegeix llibres o en llegeix pocs perquè no li agrada, no li interessen o no té temps. Hi ha moltes raons que allunyen els adolescents del plaer de la lectura

Per què deixem de llegir?

en familia

► interessos. Recorda que llegir és una activitat individual poc atractiva en una etapa on una de les prioritats és el grup, parlar, compartir, socialitzar. Per això, per fer-la més interessant advoca per socialitzar-la, per fomentar que parlin sobre llibres i recomanin els que els agraden i per crear comunitat a través d'aquesta activitat.

“La socialització pesa tant en els adolescents que molts dels que abans eren fervents lectors se senten aïllats i acaben abandonant la lectura per la pressió ambiental”, coincideix Colomer. Lourdes Domenech, professora de llengua i literatura castellana en secundària i mare d'adolescents, creu que en aquest abandonament influeix que en l'ESO tenen poc temps per llegir. Segons les dades obtingudes el 2009 per Manresa per a la seva investigació, si a primer d'ESO hi ha un 14% d'estudiants que no llegeix textos literaris en el seu temps lliure, a tercer d'ESO el percentatge puja al 45%.

El president de l'Associació d'Amics del Llibre Infantil i Juvenil i editor, José María Gutiérrez de la Torre, creu que el problema és que els xavals se senten perduts entre tanta oferta de llibres i d'activitats: “Amb les pantalles la lectura profunda es ressent perquè estan permanentment convidats a anar picant d'una cosa i d'una altra, com en el bufet d'una festa”.

En canvi, l'escriptor Jordi Sierra i Fabra rebutja l'argument que els joves no llegeixen perquè tenen altres aficions i prioritats. “No comparteixo que la culpa sigui dels videojocs o d'internet; fa 42 anys que publico llibres i abans es culpava la televisió i els vídeos; la clau és que els nois associen els llibres amb l'escola, i allà quan els recomanen una novel·la no és perquè ho passin bé, sinó perquè després facin un treball o se n'examinin, i això s'acaba convertint en un suplici; a més, com que s'enfronten a aquestes lectures sols, molts no entenen el que llegeixen, pensen que és culpa seva, que són burros, i per no sentir-se malament deixen de llegir”, indica.

Les polèmiques lectures obligatòries També Pedro César Cerrillo creu que les lectures obligatòries escolars tenen molt a veure que algunes persones avorrexin la lectura. “La lectura obligatòria ha d'existir perquè forma part de la formació de l'individu, però si els donem tres llibres per trimestre per llegir fora de l'horari escolar hipotquem el temps de lectura lliure que puguin tenir”, comenta. I subratlla que el problema s'agreuja entre els estudiants de batxillerat, als quals es prescriuen llibres que sovint xoquen amb els seus gustos i amb les capacitats comprensives a aquesta edat. “No és qüestió que no hagin de llegir clàssics, sinó quins clàssics se'ls proposen, en quin moment i de quina manera; si a un jove de 16 anys li donem *La Celestina* és molt probable que no trobi plaer en llegir perquè és una obra complexa i allunyada de les seves circumstàncies; en canvi, potser es diverteix amb *El Lazarillo de Tormes* si se l'ajuda a comparar-la amb sèries de televisió actuals”, exemplifica.

Els professors participen d'aquesta controvèrsia. La majoria creu necessàries les lectures obligatòries perquè de cap altra manera molts nois no tindrien cap contacte amb la literatura o no tindrien prou referents per definir els seus gustos. “A l'adolescent és suficient amb obligar-lo a alguna cosa perquè es posi en contra; així que la lectura, que és una cosa que costa, si és obligatòria no els convida gaire a llegir; però de manera natural la majoria tampoc no llegiria i de vegades és gràcies a l'obligació que alguns s'enganxen als llibres”, opina Núria Cot, professora de llengua i literatura en l'institut Esteve Albert.

El que fa més polèmica és la forma en què es plantegen aquestes lectures. “Sovint el plantejament és: ‘Et dono un llibre, et dic que has de llegir-lo, i et pregunto sobre ell en l'examen’, i això els fa odiar-lo; en canvi, aquestes lectures poden ser una eina poderosa per involucrar-los en la

literatura i que descobreixin coses que no coneixen”, indica Vidal. Explica que ella va organitzar una *webquest* (activitat d'investigació a través d'internet) sobre *El Lazarillo de Tormes* en la qual els alumnes havien d'escriure un petit episodi imitant el text original. “No els vaig plantejar que havien de llegir obligatòriament el llibre, però per fer l'episodi era imprescindible entendre la novel·la i imitar-la amb humor; els va encantar, van riure, van comprendre l'obra i se la van apropiat per fer un treball creatiu”, resumeix.

Cot reconeix que examinar de les lectures de l'ESO i oferir un únic llibre per a tothom pot ser contraproduent per captivar els alumnes, però veu difícil fer-ho d'una altra manera i controlar què han llegit. Tot i això, cada vegada són més els professors que s'afegeixen al corrent de lectura sense exàmens, la qual cosa permet oferir una llista oberta de llibres per a diferents gustos. Lourdes

Domenech diu que en lloc d'un examen proposa activitats creatives, tertúlies, fòrums de lectura en línia i puntua l'actitud.

Libres pont Mireia Manresa creu que molts dels estudiants de secundària i d'universitat no coneixen prou la literatura per poder definir el que els agrada, i que precisament el paper dels professors ha de ser acompanyar-los per anar trobant autors i gèneres que no descobriren per si mateixos. "El professor ha de conèixer molt el xaval, saber què llegeix i què li agrada, i a partir d'allà construir ponts entre el que llegeix i el que podria llegir, ajudar-lo a progressar", diu. Per això rebutja recomanar títols per a qualsevol adolescent, perquè el llibre més adequat dependrà sempre de les habilitats lectores de cadascun, dels seus gustos i preferències... Així, per exemple, considera que als xavals que ja llegeixen bastant cal obrir-los la porta a altres gèneres, mentre que als que no llegeixen cal enganxar-los amb lectures fàcils, amb novel·la gràfica o amb àlbums il·lustrats. "Jo tenia una alumna que llegia de forma compulsiva però només novel·la fantàstica, i un dia li vaig proposar que provés amb *La voz dormida*, de Dulce Chacón; li va agradar, la va emocionar i el va passar a les amigues", diu Carme Vidal per explicar com contribuir que progressin.

Però per poder proposar llibres pont cap a altres gèneres cal que els professors llegeixin molt i estiguin ben formats. "Els mestres no sempre són grans lectors, i si tu no ets molt aficionat difícilment transmetràs aquesta passió", comenta Colomer.

A l'escola i a casa La professora Domenech assegura que existeixen moltes estratègies per fomentar la lectura però poques garanties d'èxit, sobretot a l'hora d'enganxar qui no llegeix. Apunta que una

de les que millors resultats dona és convertir la lectura en un hàbit quotidià incloent mitja hora diària de lectura lliure en l'horari escolar. "Llegir tots a classe, en silenci, suposa un estímul per als que no llegirien sols a casa, i permet comentar els llibres i que s'animin els uns als altres", explica. Una altra fórmula que funciona, diu, és promoure la lectura de les sèries de moda, com *Divergent*: "Tenen una projecció social i molts els llegeixen per poder parlar-ne en la colla".

Gutiérrez de la Torre creu que la poesia és una altra possible via d'enganxament. "Cal introduir-los com més aviat millor en el llenguatge poètic perquè la poesia inclou molta emotivitat, com les cançons, i en plena crisi adolescent hi ha xavals que es poden sentir identificats amb un poema i trobar en els versos la clau del seu problema", apunta.

Però que els joves llegeixin no depèn només de l'escola. És fonamental el paper de la família. "Els que estan acostumats a llegir contes des de petits, a veure els pares amb un llibre a les mans, a anar a les llibreries, potser perden l'hàbit en l'adolescència igual que canvien hàbits d'higiene o de son, però després el recuperen", afirmen Núria Cot i Lourdes Domenech a partir de la seva experiència com professores i com mares.

Gutiérrez de la Torre explica que una estratègia familiar que funciona és la que denomina llibres a quatre mans per reviuire el plaer de la lectura. "Sempre recordem amb afecte les activitats que vam compartir de petits amb els nostres pares, així que jo vaig col·locar a casa un faristol amb *Les mil i una nits*, vaig convocar a tota la família i vam acordar que cada nit un de nosaltres llegiria un capítol als altres, i avui la meua filla associa la lectures a moments agradables", resumeix. ■

MOLTS JOVES VEUEN LA LECTURA COM UNA OBLIGACIÓ ESCOLAR

Enganxats a la novel·la i al blog

Hi ha joves que deixen de llegir en l'adolescència, però també n'hi ha d'altres que en aquella etapa s'apassionen per la lectura i n'animen d'altres a imitar-los. I en l'era digital això significa que no es conformen amb comentar les lectures amb els amics sinó que ho fan en xarxes socials i

a internet. En els últims anys han proliferat els blogs on joves lectors resumeixen els llibres que llegeixen, opinen sobre ells, anticipen quins es publicaran o fins i tot organitzen campionats de lectura. Marta Botet va començar el blog Recomanacions de Llibres Infants i Juvenils amb

11 anys per compartir la diversió que ella trobava en les seves lectures. Ara en té 14 i continua sense entendre que algú consideri que llegir és un rotllo. "Crec que no tenen paciència, busquen que sigui ràpid, visual, i no són capaços d'aguantar fins al final d'una història", comenta. José Requena, responsable d'Addicció Literaria i estudiant de Periodisme, defensa que "llegir és una de les sensacions més agradables que existeixen; és relaxant, t'ajuda a desconnectar i et fa experimentar sensacions que mai no sentiràs (per desgràcia o per fortuna) i viatjar a llocs que mai no hauries imaginat; els gats tenen set vides, però els éssers humans si llegeixen

en poden tenir fins i tot més". També opina que si hi ha adolescents que no llegeixen és perquè no han trobat el títol perfecte (el consell de Requena és llegir diversos gèneres i anar provant fins a trobar el millor per a cadascú) o perquè a l'institut han topat "amb llibres infumables" per culpa de les lectures obligatòries. Mela, de 16 anys, va estrenar fa un any el blog Montañas de Libros i afirma que la clau per enganxar-se a la lectura és trobar un llibre addictiu, amb el qual sigui impossible avorrir-se. Per ella aquest paper el va fer *Harry Potter*, però creu que ara a molts els arriba l'addicció amb *Els jocs de la fam*.

LLIBRES QUE ATRAPEN

“Un no lector és algú que encara no ha trobat el seu llibre”. Qui ho diu és la bibliotecària Antònia Caño, però és una idea bastant generalitzada entre els apassionats de la lectura. Per això hem demanat a professors, joves lectors, i experts en literatura infantil i juvenil que suggereixin alguns llibres que poden servir de ganxo. Tots coincideixen que les recomanacions han de ser personalitzades, en funció dels gustos i les habilitats de cada persona, però donen algunes pistes per escollir.

Antònia Caño

Directora bibliotecària
La Muntala

Creu que la millor via d'entrada són les sèries. Les que ara triomfen més són *Joc de trons*, de George R.R. Martin (Estrella Polar); *L'estiu dels texans blaus*, d'Ann Brashares (Cruïlla); *Bon dia princesa*, Blue Jeans (Columna); *El ladrón del rayo*, de Rick Riordan, de la col·lecció *Percy Jackson i els deus de l'Olimp* (Salamandra); *Em dic Lola*, d'Isabel Abedi (Estrella Polar); *Un pingat total*, de Jeff Kinney, de la col·lecció *Diari de Greg* (Empúries); *Manual de supervivència a l'institut*, de Rachel Renée Russell, col. *Diari d'una penjada* (Estrella Polar); *A trenc d'alba*, de Stephenie Meyer, de la col·lecció *Crepuscle* (Alfaguara); *Harry Potter*, J.K. Rowling, (Empúries).

Mela

Autora del blog
Montañas de Libros
Aconsella les novel·les de Rick Riordan sobre *Les aventures de Percy Jackson* i la col·lecció *Els déus de l'Olimp* (Salamandra). “Tenen molt sentit de l'humor, moltes bromes, i són entretingudes perquè parlen de mitologia i semi-déus”, resumeix. També aconsella altres sèries com *Els jocs de la fam*, de Suzanne Collins (Fanbooks) i *Harry Potter*, de J.K. Rowling (Em-

púries). I per als qui inicien l'ESO, les novel·les de Laura Gallego.

Marta Botet

Autora del blog
Recomanacions de Llibres
Per als més petits (10-14 anys) veu molt atractives les històries de la col·lecció *La penya dels tigres* (Cruïlla), que narren les aventures d'uns detectius d'aquestes mateixes edats. “Enganxen perquè et mantenen intrigada amb preguntes al final de cada capítol que en realitat són pistes perquè vagis desxifrant el misteri”, resumeix. Una altra de les seves propostes és *La porta dels tres panys* (La Galera), de Sonia Fernández Vidal, “un llibre que combina fantasia i realitat, que explica la història d'un adolescent que es fica en un llibre de física quàntica i la trama és plena d'enigmes que cal anar resolent”. I per a aquells que es cansen de llegir però volen endinsar-se en la literatura distòpica que tant triomfa en les converses de l'institut, aconsella *Legend*, de Marie Lu (Cruïlla). “És molt més curta que altres novel·les d'aquest gènere, com *Els jocs de la fam*, combina aventura i una història d'amor, i a cada capítol canvia el punt de vista alternant la narració de la protagonista i del protagonista”, explica.

José Requena

Autor del blog
Addicció Literaria
Per als més romàntics, aconsella *Un beso en París*, de Stephanie Perkins (Plataforma Neo), *No està escrit a les estrelles*, de John Green (Estrella Polar), *Roig Robí* de Kerstin Gier (La Galera) i *Amor immortal*, de Cate Tiernan (Cruïlla). Les dues primeres són novel·les realistes i les altres de caràcter fantàstic. Per als que busquen aventures, proposa les distopies de *Els jocs de la fam*, de Suzanne Collins (Fanbooks); *Divergent*, de Verónica Roth (Fanbooks), i les històries fantàstiques de *Trono de Cristal*, de Sarah J. Maas (Alfaguara); *Poison*, de Maria V. Snyder (Harlequin Ibérica), i *Caçadors d'ombres*, de Cassandra Clare (Estrella Polar). Per als qui vulguin plorar, recomana *Willow*, de Julia Hoban (Ámbar); *Frio*, de Laurie Halse Anderson (Roca), i *Ojos azules en Kabul* d'Anabel Botella (Plataforma Neo).

José M.ª Gutiérrez de la Torre

President de l'Associació d'Amics del Llibre Infantil i Juvenil
Aposta per enganxar els joves amb les novel·les clàssiques d'aventures, com *Alicia al país de les meravelles*, de Lewis Carroll (labutxaca); *L'illa del tresor*, de Robert Louis Stevenson (Estrella Polar i d'altres...), o *El Buscón*, de Francisco de Quevedo (Anaya, Edebé...).

Mireia Manresa

Professora de secundària i de Didàctica a la UAB
Apunta una sèrie de webs de referència sobre literatura infantil i juvenil que poden ajudar a triar: Llibres al Replà, Revista Faristol (apartat de crítica), Los Fundamentales de Canal Lector, Gretel (recomanacions mensuals classificades per edat), Revista Babar, Leoteca (comunitat lectora) i Què Llegeixes (comunitat lectora en català estructurada per franges d'edat). D'altra banda, opina que als lectors menys entusiastes caldria oferir-los sèries i llibres que enganxin, com els de Cornelia Funke o llibres

que combinin text i imatges com les novel·les gràfiques –*Emigrants* o *L'arbre vermell*, de Shaun Taun (Bàrbara Fiore), per exemple–, o els àlbums il·lustrats –suggereix els d'Anthony Browne, o *L'illa*, d'Armin Greder (Loguez Ediciones), *Concierto para escalera y orquesta* d'Antonio Orlando Rodríguez i il·lustrat per Carole Hénaff (Ekaré), o *La niña de rojo*, una versió de la caputxeta vermella per a adults de Roberto Innocenti (Kalandraka). I als aficionats a les novel·les juvenils de fantasia suggereix obrir la porta a altres gèneres, com les novel·les policiaques, els llibres de fantasia èpica com *La pell freda*, d'Albert Sánchez Piñol (La Campana), alguns contes de realisme màgic de Pere Calders o els llibres de Phillip Pullman.

Pedro César Cerrillo

Director del Centre d'Estudis de Promoció de la Lectura i Literatura Infantil
Recomana lectures que parlin dels problemes dels adolescents, com *Días de Reyes Magos* d'Emilio Pascual (Anaya). “És una novel·la magnífica (també per a adults) que relata la història d'un adolescent que es rebel·la contra la figura paterna negant-se a llegir (el pare és un gran lector) i fuig de casa, però troba feina precisament com a pigall d'un cec que només busca que li llegeixin en veu alta”, resumeix aquest expert.

Lourdes Domenech

Professora de secundària
Veu fàcil atreure a la lectura amb les novel·les d'Ana Alcolea –*El medallón perdido* o *El retrato de Carlota* (Anaya)–, las de Marisol Ortiz de Zárate –per exemple *La canción de Shao Li* (Bambú)–, les de Jordi Sierra i Fabra o les de Fernando Lalana.

Núria Cot

Professora de secundària
Creu que, en general, és més fàcil enganxar les noies amb novel·les d'amor i desamor i els nois amb trames de misteri i ciència-ficció. Assegura que la lectura escolar que més unanimitat suscita entre els seus alumnes és *Cròniques de la Torre I: La vall dels llops*, de Laura Gallego (Cruïlla).

EL PAPER DE LA FAMÍLIA ÉS ESSENCIAL PER IMPULSAR L'HÀBIT DE LECTURA

LES SÈRIES FAN QUE S'ENGANXIN I OBREN LA PORTA A LLIBRES MÉS COMPLEXOS

